ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ANTONIO LA PERGOLA της 14ης Μαρτίου 1996 *

I — Εισαγωγή

1. Η παρούσα διαφορά αφορά, κατ' ουσίαν, το βάσιμον της ενστάσεως inadimpleti non est adimplendum, την οποία αντέταξαν οι εναγομένες ασφαλιστικές εταιρίες στην αξίωση της Επιτροπής να εκπληρώσουν την παροχή στο πλαίσιο συμβάσεως την οποία είχε συνάψει αυτή με τις εν λόγω εταιρίες.

II — Πραγματικά περιστατικά

2. Οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες συνήψαν, στις 28 Ιανουαρίου 1977, με τις οκτώ — εναγόμενες στην παρούσα δίκη — ασφαλιστικές εταιρίες σύμβαση ασφαλίσεως (στο εξής: σύμβαση), με σκοπό να καλύψουν τις οικονομικές συνέπειες τις οποίες συνεπάγεται για την Κοινότητα η εφαρμογή του άρθρου 73 του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων (στο εξής: ΚΥΚ) και των διατάξεων που έχουν θεσπιστεί εις εκτέλεση του εν λόγω άρθρου.

Το άρθρο 3.1 της συμβάσεως προβλέπει ότι η Κοινότητα και οι ασφαλιστές συνομολογούν εκτελεστικές διατάξεις που αφορούν τις πληροφορίες περί των ατυχημάτων ή επαγγελματικών νόσων, καθώς και περί του διοικητικού τους χειρισμού, για να παρέχεται στους ασφαλιστές η δυνατότητα να παρακολουθούν την εξέλιξη των κατ' ιδίαν περιπτώσεων και να διευκολύνονται στην ενδεχόμενη άσκηση του δικαιώματος αναγωγής έναντι τρίτων υπευθύνων και τη σύσταση των επιβαλλομένων από τον νόμο αποθεμάτων.

Το άρθρο 3.3 της συμβάσεως προσθέτει ότι «τα σχέδια αποφάσεων δυναμένων να συνεπάγονται την εκπλήρωση μιας από τις ασφαλιζόμενες παροχές (ιατρικά έξοδα — αναπηρία — θάνατος) κοινοποιούνται προηγουμένως, σύμφωνα με τις σκοπούμενες στο άρθρο 3.1 εκτελεστικές διατάξεις, στους ασφαλιστές προς γνωμοδότηση, πριν η αρμόδια αρχή των Κοινοτήτων τις απευθύνει στους ενδιαφερομένους» [1].

Το άρθρο 5 της συμβάσεως ορίζει ότι ενδεχόμενες διαφορές περί την εκτέλεση της συμβάσεως υποβάλλονται, εφόσον δεν επήλθε φιλικός διακανονισμός, στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Το ίδιο άρθρο 5 ορίζει, περαιτέρω, ότι οι ασφαλιστές παραιτούνται της δικαστικής επιλύσεως διαφορών ιατρικής φύσεως, οσάκις η απόφαση της αρμόδιας για τους διορισμούς αρχής (στο εξής: ΑΔΑ), με την οποία υπολογίζεται το ύψος της καταβλητέας στον ενδιαφερόμενο παροχής, είναι σύμφωνη με τη γνώμη την οποία εξέφρασαν οι εμπειρογνώμονες των ασφαλιστών ή τη γνώμη την οποία διατύπωσε η

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

1 — Μετάφραση από το γαλλικό πρωτότυπο.

— προβλεπόμενη στο άρθρο 23 της εκτελεστικής του άρθρου 73 του ΚΥΚ ρυθμίσεως — ιατρική επιτροπή και εφόσον ο ορισθείς από τους ασφαλιστές εμπειρογνώμων ήταν μέλος της παραπάνω ιατρικής επιτροπής. Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, οι ασφαλιστές αποδίδουν στις Κοινότητες ολόκληρο το ποσό που έχουν καταβάλει αυτές, εις εκτέλεση της παραπάνω αποφάσεως της ΑΔΑ, στο θύμα ή στους εξ αυτού έλκοντες δικαιώματα.

Το άρθρο 10.2 της συμβάσεως ορίζει ως μεσίτη μεταξύ των Κοινοτήτων και των ασφαλιστών την εταιρία J. Van Breda & Co. International (στο εξής: Van Breda).

3. Με επιστολή την οποία απηύθυνε στις 27 Ιανουαρίου 1989 η Van Breda στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, επικυρώθηκε η συμφωνία που είχε επιτευχθεί μεταξύ των ασφαλιστών και των Κοινοτήτων σχετικά με τις εκτελεστικές της συμβάσεως διατάξεις, από 1ης Φεβρουαρίου 1989.

Η εν λόγω επιστολή ορίζει, στο σημείο ΙΙ, ότι επί του σχεδίου αποφάσεως, το οποίο κοινοποιείται προηγουμένως, σύμφωνα με το άρθρο 3.3 της συμβάσεως, στους ασφαλιστές για την επιβεβλημένη γνωμοδότησή τους, οι τελευταίοι δηλώνουν τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους το ταχύτερο δυνατόν. Η ίδια επιστολή ορίζει ότι οι ασφαλιστές καταβάλλουν προσπάθεια να διατυπώσουν τη συμφωνία ή διαφωνία τους επί του σχεδίου αποφάσεως εντός μηνός από της διαβιβάσεώς του στον ασφαλειομεσίτη.

Το σημείο ΙΙ της επιστολής προσθέτει ότι, αν, μετά την πάροδο μηνός, οι ασφαλιστές δεν έχουν λάβει ακόμη θέση επί του σχεδίου, γνωστοποιούν τον λόγο της στάσεώς τους στην ΑΔΑ. Στην περίπτωση αυτή, η προθεσμία παρατείνεται κατά έναν μήνα ακόμη. Αν οι ασφαλιστές αδυνατούν να κοινοποιήσουν τη θέση τους και εντός της πρόσθετης αυτής προθεσμίας, προτείνουν στην ΑΔΑ και στον μεσίτη την έναρξη διαδικασίας διαβουλεύσεως για να καθορίσουν τον τρόπο της περαιτέρω δράσεως και νέα προθεσμία, η οποία δεν δύναται να υπερβαίνει τους τέσσερις μήνες.

4. Ο L., μόνιμος υπάλληλος της Επιτροπής, ζήτησε, στις 26 Νοεμβρίου 1990, οι δύο παθήσεις από τις οποίες είχε προσβληθεί κατά την εργασιακή του δραστηριότητα στην Κοινότητα να αναγνωριστούν ως επαγγελματικές νόσοι κατά τον ΚΥΚ. Οι δύο παθήσεις — υποστηρίζει ο υπάλληλος — προήλθαν από το γεγονός ότι, στο κτίριο της Επιτροπής όπου εργαζόταν, στις Βρυξέλλες, το λεγόμενο Berlaymont, ήταν εκτεθειμένος στον αμίαντο.

5. Ο Δρ Dalem, ιατρός ορισθείς, στις 21 Ιουνίου 1991, από την Επιτροπή σε συνεννόηση με τους ασφαλιστές και επιφορτισθείς να γνωματεύσει ιατρικώς αν η προέλευση της ασθένειας ήταν επαγγελματική, ζήτησε από τον καθηγητή Bartsch, ειδικό στην πνευμονολογία, πραγματογνωμοσύνη.

Ο καθηγητής Bartsch υπέβαλε, στις 3 Φεβρουαρίου 1992, πόρισμα με το οποίο απέκλειε την επαγγελματική προέλευση της

παθήσεως. Σύμφωνα με τη γνωμάτευση αυτή, ο Δρ Dalem υπέβαλε τη δική του έκθεση, στις 14 Φεβρουαρίου 1992.

Βάσει αυτής, η ΑΔΑ κοινοποίησε, στις 17 Φεβρουαρίου 1992, στον L. το σχέδιο αποφάσεως με το οποίο απέρριπτε την αίτησή του περί αναγνωρίσεως της επαγγελματικής προελεύσεως της παθήσεως. Κατόπιν τούτου, ο L. ζήτησε, στις 23 Φεβρουαρίου 1992, την γνωμοδότηση της ιατρικής επιτροπής και όρισε, στις 16 Σεπτεμβρίου 1992, τον Δρ Cognigni ως μέλος της επιτροπής αυτής. Στις 8 Δεκεμβρίου 1992, η ΑΔΑ όρισε, από τη πλευρά της, βάσει προτάσεως των ασφαλιστών, τον καθηγητή Brochard ως μέλος της ίδιας επιτροπής. Τα δύο ορισθέντα ως άνω μέλη όρισαν, στις 29 Ιανουαρίου 1993, τον καθηγητή Maltoni ως τρίτο μέλος της ιατρικής επιτροπής.

6. Η έκθεση της ιατρικής επιτροπής, που εγκρίθηκε κατά πλειοψηφία των μελών της στις 25 Φεβρουαρίου και απεστάλη στην ΑΔΑ την 1η Μαρτίου 1994, αναγνωρίζει στην πάθηση του L. τον χαρακτήρα της επαγγελματικής νόσου. Η ίδια έκθεση διαπιστώνει, περαιτέρω, ολική διαρκή αναπηρία (100 %) και ορίζει αποζημίωση 30 % λόγω των μονίμων ουλών και των σοβαρών ψυχολογικών διαταραχών που συνδέονται προς την πάθηση. Ο καθηγητής Brochard, όμως, διατύπωσε διιστάμενη γνώμη με έκθεση την οποία απέστειλε στις 3 Μαρτίου 1994. Η ΑΔΑ διαβίβασε τις δύο εκθέσεις στη Van Breda, στις 10 και στις 18 Μαρτίου 1994 αντιστοίχως.

7. Στις 23 Μαρτίου 1994, η Van Breda γνωστοποίησε στην ΑΔΑ ότι τα διαβιβασθέντα έγγραφα εμελετώντο απο τους ασφαλιστές. Με επακολουθήσασα επιστολή της 29ης Μαρτίου, η Van Breda πληροφόρησε την ΑΔΑ ότι οι ασφαλιστές προετίθεντο να θέσουν περαιτέρω ερωτήματα στα μέλη της ιατρικής επιτροπής. Με την ίδια επιστολή, η Van Breda επεσήμανε ότι είχε επιστήσει την προσοχή των ασφαλιστών στην ανάγκη να γνωστοποιήσουν το περιεχόμενο αυτών των ερωτημάτων το ταχύτερο δυνατόν. Η επιστολή γνωστοποιούσε στους ασφαλιστές ότι, από τη στιγμή εκείνη, έτρεχε η προβλεπόμενη από τη σύμβαση πρόσθετη προθεσμία ενός μηνός.

Με νεότερη επιστολή, την οποία απέστειλε στις 8 Απριλίου 1994 η Van Breda στην ενάγουσα, εξέθετε τα ζητήματα επί των οποίων οι ασφαλιστές επιθυμούσαν να ερωτήσουν εκ νέου την ιατρική επιτροπή. Η επιστολή γνωστοποιούσε ακόμη την πρόθεση των ασφαλιστών να ορίσουν έναν ιατρό, συνάδελφο του Δρ Dalem, ο οποίος θα ησχολείτο με τη διατύπωση αυτών των ερωτημάτων. Η Van Breda τελείωνε την επιστολή της με τη διαβεβαίωση ότι είχε ζητήσει από τους ασφαλιστές να διαβιβάσουν το ερωτηματολόγιό τους εντός της οριζομένης από τη σύμβαση προθεσμία, ήτοι μέχρι τις 29 Απριλίου 1994, ώστε να μπορέσει η ενάγουσα να διατυπώσει, σύμφωνα με αυτό, τα ερωτήματα.

Στις 15 Απριλίου 1994, η ΑΔΑ ενημέρωσε τον L. ότι η ιατρική επιτροπή είχε διαπιστώσει την επαγγελματική αιτιολογία της παθήσεως, αναγνωρίζοντάς του, οριστικώς, ποσοστό ολικής διαρκούς αναπηρίας 130 %. Η Επιτροπή κατέβαλε, κατά συνέπεια, το ποσό των 25 794 194 βελγικών φράγκων (BFR), το οποίο του όφειλε σε εφαρμογή της αποφάσεως με την οποία του αναγνωριζόταν η επαγγελματική αναπηρία.

8. Στις 6 Μαΐου 1994, η Επιτροπή έγραψε, συνεπώς, στη Van Breda, για να την ενημερώσει ότι είχε καταβάλει στον L. την αποζημίωση, σύμφωνα με το πόρισμα της ιατρικής επιτροπής.

9. Επακολούθησε ανταλλαγή αλληλογραφίας μεταξύ Επιτροπής και Van Breda, κατόπιν της οποίας οι ασφαλιστές αρνήθηκαν, με επιστολή της 13ης Οκτωβρίου 1994, να καταβάλουν στην Επιτροπή το ποσό το οποίο είχε καταβάλει αυτή στον L. Η θέση των ασφαλιστών στηριζόταν σε νομική γνωμάτευση, συνημμένη στην επιστολή της Van Breda και φέρουσα ημερομηνία 6 Σεπτεμβρίου 1994, την οποία είχε διατυπώσει ένας νομικός σύμβουλος των ασφαλιστών.

10. Υπ' αυτές, λοιπόν, τις συνθήκες, η Επιτροπή ενήγαγε, με δικόγραφο το οποίο κατέθεσε στις 13 Μαρτίου 1995, τους ασφαλιστές ενώπιον του Δικαστηρίου, βάσει της προβλεπομένης στη σύμβαση ρήτρας διαιτησίας, και ζήτησε να υποχρεωθούν οι εναγόμενες να καταβάλουν τα ήδη εκκαθαρισθέντα στον L. ποσά, καθώς και τόκους υπερημερίας επί των ποσών αυτών από 6ης Μαΐου 1994, και να καταδικασθούν στα δικαστικά έξοδα.

11. Οι εναγόμενες, εκπροσωπούμενες στην παρούσα δίκη από την Royale belge SA, κατέθεσαν υπόμνημα αντικρούσεως στις 22 Μαΐου 1995, ζητώντας από το Δικαστήριο να απορρίψει την αγωγή της Επιτροπής ως απαράδεκτη, άλλως ως αβάσιμη, και να καταδικάσει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα. Επικουρικώς, οι εναγόμενες ζητούν από το Δικαστήριο να κρίνει την αγωγή της Επιτροπής απαράδεκτη ή, τουλάχιστον, αβάσιμη κατά το μέτρο που αφορά την πληρωμή αποζημιώσεως υπερβαίνουσας το 100 %.

III — Οι σχετικές διατάξεις

12. Το άρθρο 73, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο β', του ΚΥΚ ορίζει ότι:

«1. Σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που καθορίζονται βάσει ρυθμίσεως που θεσπίζεται με κοινή συμφωνία των οργάνων των Κοινοτήτων, κατόπιν γνώμης της επιτροπής κανονισμού υπηρεσιακής καταστάσεως, ο υπάλληλος καλύπτεται από την ημέρα αναλήψεως της υπηρεσίας κατά των κινδύνων επαγγελματικών ασθενειών και των κινδύνων ατυχημάτων (...).

2. (...)

β) Σε περίπτωση ολικής μονίμου αναπηρίας:

Καταβολή στον ενδιαφερόμενο κεφαλαίου ίσου προς το οκταπλάσιο του ετήσιου

βασικού μισθού, υπολογιζομένου βάσει των μηνιαίων μισθών που είχαν χορηγηθεί κατά τους δώδεκα μήνες πριν από το ατύχημα.»

13. Η ρύθμιση σχετικά με την ασφάλιση έναντι των κινδύνων ατυχήματος και επαγγελματικής νόσου των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία εκδόθηκε εις εκτέλεση του άρθρου 73, παράγραφος 1, του ΚΥΚ, θέτει τους ακόλουθους κανόνες:

«Άρθρο 12

1. Σε περίπτωση ολικής διαρκούς αναπηρίας του υπαλλήλου συνεπεία ατυχήματος ή επαγγελματικής νόσου, του καταβάλλεται το κεφάλαιο που προβλέπεται στο άρθρο 73, παράγραφος 2, στοιχείο β', του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως.

2. Σε περίπτωση μερικής διαρκούς αναπηρίας του υπαλλήλου συνεπεία ατυχήματος ή επαγγελματικής νόσου, του καταβάλλεται το κεφάλαιο που ορίζεται σε συνάρτηση με τα ποσά που προβλέπονται στον πίνακα ποσοστών αναπηρίας που παρατίθεται στο παράρτημα.»

«Άρθρο 14

Ξστερα από γνωμάτευση των ιατρών-συμβούλων που αναφέρονται στο άρθρο 19 ή της ιατρικής επιτροπής που αναφέρεται στο άρθρο 23, χορηγείται στον υπάλληλο αποζημίωση για κάθε μόνιμη βλάβη ή παραμόρφωση η οποία, αν και δεν επηρεάζει την ικανότητά του προς εργασία, προσβάλλει ωστόσο τη σωματική ακεραιότητα του ατόμου και επηρεάζει πραγματικά δυσμενώς τις κοινωνικές του σχέσεις.

Η αποζημίωση αυτή καθορίζεται ανάλογα με τα ποσά που προβλέπονται στους πίνακες ποσοστών αναπηρίας που αναφέρονται στο άρθρο 12. Όταν μια βλάβη ανατομικού και λειτουργικού χαρακτήρα συνοδεύεται και από αισθητικές βλάβες, τα ποσά αυτά επαυξάνονται δεόντως.»

Το τελευταίο εδάφιο του — συνημμένου στη ρύθμιση — πίνακα των ποσοστών αναπηρίας ορίζει:

«Η ολική αποζημίωση που προκύπτει από περισσότερες αναπηρίες οι οποίες προκλήθηκαν από το ίδιο ατύχημα υπολογίζεται αθροιστικά, χωρίς να μπορεί να γίνει υπέρβαση ούτε του συνολικού ασφαλιστικού κεφαλαίου για τη διαρκή ή ολική αναπηρία, ούτε του επιμέρους ασφαλιστικού ποσού για την ολική απώλεια ή την πλήρη απώλεια της λειτουργίας του μέλους ή του οργάνου που έχει βλαβεί.»

«Άρθρο 19

Οι αποφάσεις οι σχετικές με την αναγνώριση του αν ένα γεγονός οφείλεται σε ατύχημα — συμπεριλαμβανομένων και των

κινδύνων της εργασίας ή της ιδιωτικής ζωής — καθώς και οι αποφάσεις οι σχετικές με την αναγνώριση της επαγγελματικής προέλευσης της ασθενείας και τον καθορισμό του βαθμού διαρκούς αναπηρίας λαμβάνονται από την αρμόδια για τους διορισμούς αρχή σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 21:

— με βάση τα συμπεράσματα του ή των γιατρών που όρισαν τα θεσμικά όργανα,

— και, αν το ζητήσει ο υπάλληλος, μετά από γνωμάτευση της ιατρικής επιτροπής του άρθρου 23.»

«Άρθρο 21

Πριν λάβει οποιαδήποτε απόφαση δυνάμει του άρθρου 19, η αρμόδια για τους διορισμούς αρχή κοινοποιεί στον υπάλληλο ή στους εξ αυτού έλκοντες δικαιώματα το σχέδιο απόφασης συνοδευόμενο από τα συμπεράσματα του ή των γιατρών που ορίστηκαν από το όργανο (...).»

«Άρθρο 23

1. Η ιατρική επιτροπή αποτελείται από τρεις γιατρούς που ορίζονται:

— ο πρώτος από την αρμόδια για τους διορισμούς αρχή,

— ο δεύτερος από τον υπάλληλο ή τους εξ αυτού έλκοντες δικαιώματα,

— ο τρίτος με κοινή συμφωνία των δύο άλλων γιατρών.

(...)

Μετά τον τερματισμό των εργασιών της, η ιατρική επιτροπή αναφέρει τα συμπεράσματά της σε έκθεση που απευθύνεται στην αρμόδια για τους διορισμούς αρχή και στον υπάλληλο ή στους εξ αυτού έλκοντες δικαιώματα.

(...)»

«Άρθρο 25

Η αναγνώριση ολικής ή μερικής διαρκούς αναπηρίας, κατ' εφαρμογή του άρθρου 73 του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως και της παρούσας ρύθμισης, δεν προδικάζει κατά κανένα τρόπο την εφαρμογή του άρθρου 78 του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως και αντίστροφα.»

IV — Εξέταση της διαφοράς

14. Τα ζητήματα που υποβάλλονται στην κρίση του Δικαστηρίου είναι δύο: πρώτον, αν η ενάγουσα υπέπεσε — όπως υποστηρίζουν οι ασφαλιστικές εταιρίες — σε παράνομη συμπεριφορά στοιχειοθετούσα παράβαση των συμβατικών ρητρών, που της επέβαλλαν να συμβουλευθεί τους ασφαλιστές πριν εκδώσει την αμφισβητούμενη πράξη· δεύτερον, αν — όπως ενίστανται οι εναγόμενες — η πράξη αυτή είναι πλημμελής λόγω ελλείψεως αιτιολογίας.

Πριν εισέλθουμε στην ουσία της υποβληθείσης στο Δικαστήριο διαφοράς, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι, κατά τις εναγόμενες, τα αιτήματα της ενάγουσας είναι απαράδεκτα. Αυτή η ένσταση απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί: και τούτο διότι είναι αναιτιολόγητη, ούτε προκύπτει από τη δικογραφία κάποιο στοιχείο που να την δικαιολογεί.

Ο ισχυρισμός περί παραβάσεως της προβλεπομένης στη σύμβαση διαδικασίας

15. Επί της ουσίας, με το πρώτο σκέλος των ισχυρισμών τους, οι εναγόμενες ενίστανται ότι η Επιτροπή δεν συμμορφώθηκε με τους κανόνες που τίθενται με τη σύμβαση και προβλέπονται στην επιστολή της 27ης Ιανουαρίου 1989. Η Επιτροπή — λένε — κοινοποίησε στον ενδιαφερόμενο την απόφαση με την οποία αναγνωρίζεται ο επαγγελματικός χαρακτήρας της αναπηρίας στις 15 Απριλίου 1994, πριν δηλαδή λάβει τις παρατηρήσεις των ασφαλιστών, που έπρεπε να υποβληθούν μέχρι τις 29 Απριλίου 1994. Οι εναγόμενες διαβεβαιώνουν ότι είχαν ειδοποιήσει — μέσω της Van Breda — την ενάγουσα για την πρόθεσή τους να θέσουν περαιτέρω ερωτήματα στην ιατρική επιτροπή. Η ενάγουσα όμως, κοινοποιώντας την παραπάνω απόφαση στις 15 Απριλίου 1994 και καταβάλλοντας, κατά συνέπεια, την καθορισθείσα αποζημίωση στον ενδιαφερόμενο, εμπόδισε, με τη συμπεριφορά της, τη συνέχιση της οριζομένης στη σύμβαση διαδικασίας, στερώντας από τις εναγόμενες τη δυνατότητα να υποβάλουν στην ιατρική επιτροπή τα πρόσθετα ερωτήματα που είχαν σκοπό να υποβάλουν. Οι ασφαλιστές εγείρουν, επομένως, κατά της ενάγουσας την ένσταση του μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος.

16. Η ενάγουσα αποκρίνεται ότι το άρθρο 5 της συμβάσεως περιέχει ειδική διάταξη κατά παρέκκλιση της γενικώς προβλεπομένης διαδικασίας του άρθρου 3 του εν λόγω συμφωνητικού. Από το σύστημα της συμβάσεως — ισχυρίζεται — προκύπτει ότι η ΑΔΑ δεν δύναται να θέτει υπό αμφισβήτηση τα πορίσματα της ιατρικής επιτροπής, τα οποία πρέπει, επομένως, να θεωρούνται οριστικά. Σύμφωνα, άλλωστε, με τη σχετική νομολογία του Πρωτοδικείου, επανεξέταση των αποτελεσμάτων ιατρικής γνωματεύ-

σεως μπορεί να δικαιολογηθεί μόνον εφόσον ανακύπτει νέο πραγματικό στοιχείο, πράγμα που δεν συμβαίνει εδώ.

Η ενάγουσα ισχυρίζεται περαιτέρω ότι διεβίβασε προσηκόντως στους ασφαλιστές όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες, διευκρινίζοντας ότι το νομικό καθεστώς των σχέσεων μεταξύ ΑΔΑ και ασφαλιστών διαφέρει από το νομικό καθεστώς που διέπει τις σχέσεις μεταξύ ΑΔΑ και υπαλλήλων. Εν προκειμένω, η Επιτροπή υπεχρεούτο να καταβάλει στον ενδιαφερόμενο την αποζημίωση λόγω επαγγελματικής αναπηρίας την οποία εδικαιούτο ως υπάλληλος. Η εκπλήρωση όμως της υποχρεώσεως αυτής εκ μέρους της ενάγουσας ουδόλως έθιγε την περαιτέρω εξέλιξη της διαδικασίας, η οποία έχει συνομολογηθεί εντός της χωριστής σφαίρας του συμβατικού καθεστώτος των σχέσεών της με τους ασφαλιστές. Εν πάση περιπτώσει, έστω και αν η ενάγουσα υπεχρεούτο να συμμορφωθεί προς τους κανόνες της συμβάσεως — και ειδικότερα, καθ' όσον ενδιαφέρει εδώ, προς το άρθρο 3 —, η μόνη κύρωση στην οποία θα υπέκειτο λόγω μη τηρήσεως αυτών των διατάξεων είναι, κατά τον βελγικό εθνικό νόμο, η αποκατάσταση της ζημίας την οποία υπέστη ο ασφαλιστής. Οι εναγόμενες δεν απέδειξαν όμως ότι υπέστησαν καμμία ζημία εκ της συμπεριφοράς της ενάγουσας και δεν δύνανται, επομένως, να αρνηθούν την εκπλήρωση των δικών τους συμβατικών υποχρεώσεων.

Αυτές είναι οι αντιτιθέμενες θέσεις των διαδίκων.

17. Ο πρώτος ισχυρισμός τον οποίον αντιτάσσουν οι εναγόμενες στην απαίτηση της Επιτροπής αφορά, ακριβώς, την υποτιθέμενη διαδικαστική πλημμέλεια (error in procedendo) που υποσκάπτει εκ βάθρων την αξίωση της ενάγουσας.

18. Ας ερευνήσουμε, για να αποσαφηνίσουμε το ζήτημα και να ορίσουμε το προσήκον πλαίσιο εξετάσεώς του, πώς εντάσσονται στην κοινοτική έννομη τάξη οι εφαρμοστέοι κανόνες και ποια συμπεριφορά υπεχρεούντο να τηρήσουν βάσει αυτών η ενάγουσα αφενός και οι εναγόμενες αφετέρου.

Οι εφαρμοστέες στην παρούσα διαφορά διατάξεις είναι οι των άρθρων 73 επ. του ΚΥΚ. Οι διατάξεις αυτές περιέχονται στο κεφάλαιο 2, «Κοινωνική ασφάλιση», του τίτλου V και συνδυάζονται με το άρθρο 15 του Πρωτοκόλλου περί των Προνομίων και Ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: ΠΠΑ). Το άρθρο αυτό ορίζει ότι «το Συμβούλιο καθορίζει ομοφώνως, προτάσει της Επιτροπής, το καθεστώς των κοινωνικών παροχών που εφαρμόζεται στους υπαλλήλους και το λοιπό προσωπικό των Κοινοτήτων». Η διάταξη αυτή αντανακλά δηλαδή την ειδική απαίτηση κοινωνικοασφαλιστικής προστασίας των υπαλλήλων· έχει, επομένως, διαφορετική ισχύ και εφαρμογή απ' ό,τι το καθεστώς το οποίο θεσπίζει ο ΚΥΚ όσον αφορά την εργασιακή σχέση μεταξύ Κοινοτήτων και υπαλλήλων της, βάσει του άρθρου 24, παράγραφος 1, της Συνθήκης περί ιδρύσεως ενιαίου Συμβουλίου και ενιαίας Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (στο εξής: Συνθήκη συγχωνεύσεως). Το άρθρο 24, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ορίζει, πράγματι, ότι «το Συμβούλιο εκδίδει με ειδική πλειοψηφία, προτάσει της Επιτροπής και κατόπιν διαβουλεύσεως με τα άλλα

ενδιαφερόμενα όργανα, τον κανονισμό περί της υπηρεσιακής καταστάσεως των υπαλλήλων και το καθεστώς που εφαρμόζεται επί του λοιπού προσωπικού των Κοινοτήτων αυτών». Το άρθρο 15 του ΠΠΑ, στο πλαίσιο εντός του οποίου προορίζεται να λειτουργήσει, συνιστά επιφύλαξη ειδικής ρυθμίσεως όσον αφορά τη μεταχείριση των υπαλλήλων. Θα μπορούσαμε να την ορίσουμε ως αληθή επιφύλαξη μείζονος τυπικής νομικής κατοχυρώσεως, ούτως ειπείν, διότι επιβάλλει ομόφωνη ψήφιση από το Συμβούλιο, κατ' αντίθεση προς τον κανόνα της ειδικής πλειοψηφίας, ο οποίος ισχύει για τις λοιπές πτυχές του ΚΥΚ. Η διαδικαστική αυτή επιφύλαξη εξηγείται λόγω της ιδιαίτερης σημασίας που έχουν τα εννόμως προστατευόμενα συμφέροντα. Η καλυπτομένη από το άρθρο 15 ύλη εκφεύγει, σε εθνικό επίπεδο, της δικαιοπρακτικής ελευθερίας των συμβαλλομένων μερών της εργασιακής σχέσεως και ανάγεται, εκ της φύσεώς της, στη σφαίρα του νόμου και των κανόνων — ας πούμε — δημοσίας τάξεως. Το ΠΠΑ καθιερώνει, πράγματι, καθ' όσον ενδιαφέρει εδώ, αναπαλλοτρίωτα και θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα του υπαλλήλου: δικαιώματα που περιφρουρούνται και στην κοινοτική έννομη τάξη με διατάξεις αναγκαστικού δικαίου, οι οποίες — σημειωτέον — αναπτύσσουν τα αποτελέσματά τους σε διαφόρους τομείς του συστήματος. Αρκεί να υπομνησθεί το άρθρο 13 του εν λόγω Πρωτοκόλλου, το οποίο υποβάλλει τις αποδοχές του υπαλλήλου σε κοινοτικό φόρο, τον απαλλάσσει όμως, εις αντάλλαγμα, από ομοειδείς φόρους που κανονικώς εισπράττονται σε εθνικό επίπεδο.

Αν εξετασθεί η φύση των υπό κρίση δικαιωμάτων και των κανόνων που τα προστατεύουν, γίνεται ταχέως αντιληπτόν γιατί το άρθρο 15 του ΠΠΑ έχει σφαίρα εφαρμογής διαφορετική και ευρύτερη από εκείνη που έχει δοθεί στο άρθρο 24 της Συνθήκης συγχωνεύσεως. Το άρθρο 15 εφαρμόζεται, παράλληλα με ό,τι ορίζει το άρθρο 13 του ΠΠΑ περί του κοινοτικού φόρου, όχι μόνο στα κατά κυριολεξία κοινοτικά όργανα, αλλά και σε έναν κύκλο οργανισμών, όπως το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα, τη μέλλουσα Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων [2], που ανήκουν μεν καθ' όλα στην Κοινότητα, δεν υπόκεινται όμως στο εργασιακό καθεστώς το οποίο καθιερώνει ο ΚΥΚ βάσει του άρθρου 24 της Συνθήκης συγχωνεύσεως. Οι διατάξεις του κεφαλαίου 2 του τίτλου V του ΚΥΚ συνιστούν, εν συμπεράσματι, κανόνες που, θεσπιζόμενοι από το Συμβούλιο υπό το ένδυμά του του κοινοτικού νομοθέτη, δεν λαμβάνουν τα επί μέρους κοινοτικά όργανα υπό την ιδιότητα του εργοδότη, του «αντισυμβαλλομένου» του υπαλλήλου στο πλαίσιο της δημοσίου δικαίου σχέσεως εργασίας. Οι κανόνες αυτοί, αντιθέτως, αντιμετωπίζουν τα κοινοτικά όργανα ως δημόσια διοίκηση, κατέχουσα, κατά την επίδικη ρύθμιση, θέση τρίτου και αμερόληπτου οργάνου που υποχρεούται να εφαρμόζει κανόνες αναγκαστικού δικαίου και να μεριμνά για τα προστατευόμενα υπ' αυτών συμφέροντα.

19. Ας δούμε τις συνέπειες που απορρέουν από τα προλεχθέντα ως προς τη θέση των διαδίκων στην παρούσα διαδικασία. Οι προπαρατεθέντες κανόνες διαγράφουν τη διαδικασία που άγει στην έκδοση πράξεως με την οποία διαπιστώνεται η επαγγελματική αναπηρία. Στη διοικητική αυτή διαδικασία εμπλέκονται ο υπάλληλος, η ΑΔΑ και ο ιατρός — ή η ιατρική επιτροπή —

2 — Το ΠΠΑ εφαρμόζεται στους οργανισμούς αυτούς βάσει καταλλήλων διατάξεων παραπομπής: για το ΕΝΙ το άρθρο 21 του καταστατικού του, για την ΕΚΤ το άρθρο 40 του καταστατικού της, για την ΕΤΕπ το άρθρο 22 του ΠΠΑ, καθώς και το άρθρο 28 της Συνθήκης συγχωνεύσεως, και για το ΕΤαμΕπ το άρθρο 30, παράγραφος 5, του καταστατικού της ΕΤΕπ.

που επέχει θέση πραγματογνώμονος. Πρόκειται για διατάξεις που υλοποιούν υπέρ του ενδιαφερομένου κοινωνικά δικαιώματα βάσει της προμνησθείσης επιφυλάξεως του ΠΠΑ επί της οικείας ύλης και που έχουν θεσπιστεί μέσω κανονισμού του Συμβουλίου ή με τα μέσα που αυτός επιτρέπει. Η τεθείσα κατ' αυτόν το τρόπο ρύθμιση δεν επιδέχεται παρεμβολές τρίτων, που ενδέχεται — χωρίς να τους εξουσιοδοτεί προς τούτο η ίδια η ρύθμιση — να επηρεάσουν τη διαδικασία, την οποία ο κανονισμός αναθέτει αποκλειστικά στα υποκείμενα στα οποία αναφέρεται και σε κανέναν άλλο. Ούτε επιτρέπεται συμβατικώς συνομολογηθείσες διατάξεις να παρεμβάλλονται στην τήρηση και εφαρμογή του κανονισμού και των συναφών εκτελεστικών του διατάξεων, επιμηκύνοντας τη διαδικασία ή εκφυλίζοντας τη διαδικασία παραγωγής της διοικητικής πράξεως ή ακόμη επιβάλλοντας σ' εκείνον που ζητεί να υπαχθεί σε ευεργετική διάταξη πρόσθετα βάρη και παροχές μη ρητώς προβλεπόμενες ex lege.

Η διαδικασία, όμως, την οποία συνομολόγησαν τα μέρη μέσω της συμβάσεως και της επιστολής της 27ης Ιανουαρίου 1989 συνεπάγεται σημαντική παράταση του χρόνου που απαιτείται για την έκδοση της τελικής αποφάσεως από την ΑΔΑ, με συνακόλουθη θυσία των δικαιωμάτων που απονέμει στον υπάλληλο ο ΚΥΚ [3].

Τι συμπέρασμα πρέπει να αντληθεί από την παρατήρηση αυτή; Οι ρήτρες της συμβάσεως και της επιστολής της 27ης Ιανουαρίου 1989 που επιβάλλουν στις Κοινότητες συμπεριφορά μη σύμφωνη προς την οριζόμενη με τον ΚΥΚ διαδικασία παρεμβάλλονται, ως μη όφειλαν, στην εφαρμογή του corpus διατάξεων του τελευταίου. Οι συμβατικώς συνομολογηθείσες διατάξεις, κατά το μέτρο που είναι ασυμβίβαστες προς τους διαδικαστικούς κανόνες που ορίζει ο ΚΥΚ και έχουν τεθεί χάριν προστασίας των δικαιωμάτων του υπαλλήλου, που ενδιαφέρουν εδώ, πρέπει να θεωρηθούν ανεφάρμοστες στην υπό κρίση περίπτωση. Τέτοιες συμφωνίες δεν μπορούν, επομένως, να τύχουν επικλήσεως από τους διαδίκους προς στήριξη αξιώσεων ή ενστάσεων ενώπιον του Δικαστηρίου.

Το κριτήριο που θεωρώ ότι πρέπει να γίνει δεκτό δεν θυσιάζει, άλλωστε, τη θέση των τρίτων ασφαλιστών, οι οποίοι απολαύουν, στην πραγματικότητα, επαρκούς προστασίας, αφενός μεν διότι το μέλος της ιατρικής επιτροπής — το οποίο κατά τον ΚΥΚ ορίζει η ΑΔΑ — υποδεικνύεται, κατά τη σύμβαση, κατόπιν συνεννοήσεως μεταξύ ΑΔΑ και ασφαλιστών [4], αφετέρου δε διότι οι ασφαλιστές έχουν την ευχέρεια, που τους αναγνωρίζεται εν γένει, όπως και στην παρούσα περίπτωση, να εγείρουν ενστάσεις στο πλαίσιο των συμβατικών σχέσεων με την ΑΔΑ ως προς το κύρος της διοικητικής πράξεως περί αναγνωρίσεως της εγγυωμένης αποζημιώσεως και να αρνούνται, βάσει αυτών, την εκπλήρωση της παροχής στην οποία υποχρεούνται συμβατικώς.

20. Εφόσον γίνει δεκτή η άποψη που υποστήριξα, πρέπει να απορριφθεί ο πρώτος ισχυρισμός των εναγομένων. Ας μου επιτραπεί, πάντως, να προσθέσω ότι οι λόγοι τους οποίους επικαλούνται προς στήριξη της απόψεώς τους δεν ευσταθούν ούτε πραγματικώς. Αρκεί σχετικώς μια απλή παρατήρηση. Οι συμβαλλόμενοι συνομολογούν την προθεσμία εντός της οποίας οι ασφαλιστές όφειλαν να διευκρινίσουν τα

3 — Όπως έχει διευκρινίσει το Δικαστήριο με τις αποφάσεις της 2ας Οκτωβρίου 1979, υπόθεση 152/77, Β. κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1979/ΙΙ, σ. 393), της 21ης Μαΐου 1981, υπόθεση 156/80, Morbelli κατά Επιτροπής (Συλλογή 1981, σ. 1357), και της 14ης Ιουλίου 1981, υπόθεση 186/80, Suss κατά Επιτροπής (Συλλογή 1981, σ. 2041), η αδικαιολόγητη καθυστέρηση καταβολής της οφειλομένης κατά τον ΚΥΚ σε υπάλληλο αποζημιώσεως γεννά υποχρέωση πληρωμής τόκων υπερημερίας.

4 — Βλ. σχετικώς απόφαση του Δικαστηρίου της 19ης Ιανουαρίου 1988, υπόθεση 2/87, Biedermann κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου (Συλλογή 1988, σ. 143).

ερωτήματα με τα οποία ζητούσαν νέες πληροφορίες από την ιατρική επιτροπή περί της επίμαχης επαγγελματικής προελεύσεως της αναπηρίας. Η προθεσμία αυτή έληγε στις 29 Απριλίου 1994. Κατά τη λήξη, όμως, της προθεσμίας, η ενάγουσα δεν είχε λάβει γνώση των ερωτημάτων που είχαν σκοπό να διατυπώσουν οι ασφαλιστές, αφού είχαν απευθυνθεί στον ιατρικό τους σύμβουλο. Η από 8 Απριλίου επιστολή της Van Breda αναφερόταν ρητά σε κάποιο ερωτηματολόγιο που έπρεπε ακριβώς να αποστείλουν οι ασφαλιστές μέχρι τις 29 Απριλίου. Εν όψει αυτών των δεδομένων, η ενάγουσα δεν ήταν, επομένως, εις θέση να αποταθεί εκ νέου στην ιατρική επιτροπή, και τούτο λόγω της αμελούς συμπεριφοράς των εναγομένων.

Εξ άλλου, η παράλειψη των εναγομένων δεν οφείλεται ασφαλώς στο γεγονός ότι αυτοί εγνώριζαν ότι είχε ήδη αποφασιστεί η χορήγηση της αποζημιώσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας. Η δικογραφία δείχνει, πράγματι, ότι το έμαθαν μόλις στις 19 Μαΐου 1994, από επιστολή της ενάγουσας στην Van Breda με ημερομηνία 6 Μαΐου. Η ενάγουσα ουδέποτε έλαβε, άλλωστε, τέτοια ερωτήματα.

21. Ομοίως αποκρουστέα είναι η άποψη των ασφαλιστών ότι η μεσολαβήσασα κοινοποίηση της αποφάσεως της ΑΔΑ στον L. στέρησε τις εναγόμενες της δυνατότητας να απευθύνουν στην ιατρική επιτροπή τα ερωτήματα που είχαν την πρόθεση να διατυπώσουν. Η διαδικασία του ΚΥΚ βρίσκεται — όπως είπα — σε διαφορετικό επίπεδο από ό,τι το καθεστώς των σχέσεων Κοινότητας και ασφαλιστών, το οποίο ρυθμίζεται συμβατικώς. Ας αφήσουμε κατά μέρος το γεγονός ότι, κατά την ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας, 29 Απριλίου 1994, τα ερωτήματα που ήθελαν να απευθύνουν οι ασφαλιστές στην ιατρική επιτροπή δεν είχαν ακόμη αποσταλεί, ούτε και εστάλησαν αργότερα. Τα ερωτήματα μπορούσαν να υποβληθούν και να παραγάγουν ενδεχομένως το αποτέλεσμα να καταδείξουν τις φερόμενες αντιφάσεις ή λογικές ανακολουθίες της αιτιολογίας της εκθέσεως που είχε συντάξει η ιατρική επιτροπή, και μετά την κοινοποίηση της αποφάσεως στον L. Οι ασφαλιστές ηδύναντο, πράγματι, να λάβουν τέτοιες αποσαφηνίσεις στο πλαίσιο των συμβατικών τους σχέσεων με τις Κοινότητες. Το αν αυτό δεν συνέβη οφείλεται, επομένως, σε δική τους παράλειψη. Και γι' αυτόν τον λόγο, οι ενστάσεις των εναγομένων είναι αβάσιμες.

22. Άπαξ καταλήξαμε σ' αυτό το συμπέρασμα, παρέλκει η εξέταση του εριζομένου μεταξύ ενάγουσας και εναγομένων ζητήματος αν πρέπει, στην περίπτωσή μας, να εφαρμοστεί ο διαδικαστικός κανόνας του άρθρου 3 της συμβάσεως ή ο του άρθρου 5 αυτής, που εισάγει παρέκκλιση από τον πρώτο. Ας δεχτούμε ότι η εξεταζόμενη περίπτωση εμπίπτει στον πιο περιοριστικό από τους δύο κανόνες, τον του άρθρου 3. Ας υποθέσουμε, εξ άλλου, ότι η εφαρμογή του τελευταίου αυτού κανόνα δεν τελεί σε αντίθεση με κάποια από τις υποχρεώσεις που θέτει ο ΚΥΚ σχετικά με την έκδοση του διοικητικού μέτρου το οποίο ζητεί ο υπάλληλος. Η εξεταζόμενη εδώ συμπεριφορά της Επιτροπής αποδεικνύεται, ούτως

ή άλλως, για τους λόγους που εξετέθησαν, σύμφωνη προς τις συνομολογηθείσες μεταξύ των συμβαλλομένων διαδικαστικές επιταγές. Ποιος από τους δύο κανόνες διέπει την παρούσα περίπτωση δεν έχει, επομένως, σημασία για την έρευνα που έχει ανατεθεί στο Δικαστήριο.

23. Ούτε χρειάζεται να εξετασθεί ποια αποτελέσματα θα απέρρεαν από τη μη εκπλήρωση της παροχής εκ μέρους της ενάγουσας, αν δηλαδή η προβαλλομένη ένσταση αποσκοπεί στην απόκρουση της απαιτήσεως πληρωμής *(ένσταση του μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος)* ή μόνο για να στηρίξει αξίωση αποζημιώσεως *(ένσταση του μη προσηκόντως εκπληρωθέντος συναλλάγματος)*. Μη εκπλήρωση εκ μέρους της ενάγουσας δεν υφίσταται και, επομένως, οι εναγόμενες, ούτως ή άλλως, δεν δύνανται να την επικαλεσθούν.

Η φερομένη έλλειψη αιτιολογίας

24. Ο δεύτερος ισχυρισμός που αντιτάσσουν οι εναγόμενες στις απαιτήσεις της ενάγουσας αφορά τη νομιμότητα της εκθέσεως της ιατρικής επιτροπής και αυτή την ίδια τη φύση της διαφοράς. Η ενάγουσα απαιτεί την πληρωμή του ποσού το οποίο κατέβαλε η ίδια στον L. και των παρεπομένων βαρών, ισχυριζόμενη ότι οι εναγόμενες δεν νομιμοποιούνται να προβάλλουν ενστάσεις σχετικά με την φερομένη έλλειψη ουσιαστικής νομιμότητας της εκθέσεως της ιατρικής επιτροπής. Και τούτο διότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, της συμβάσεως αποκλείει στους ασφαλιστές τη δυνατότητα να προβάλλουν δικαστικώς ζητήματα ιατρικής φύσεως, όταν, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, η απόφαση της ΑΔΑ είναι σύμφωνη με τη γνωμοδότηση της ιατρικής επιτροπής, εφόσον της επιτροπής αυτής μετέχει μέλος ορισθέν από την ΑΔΑ τη υποδείξει των ίδιων των ασφαλιστών.

Οι ασφαλιστές, από την πλευρά τους, υποστηρίζουν ότι το ζήτημα το οποίο εγείρουν δεν είναι ιατρικό αλλ' αμιγώς νομικό και αφορά παράβαση των κανόνων που η ενάγουσα υπεχρεούτο να τηρήσει (παράβαση των διαδικασιών που ορίζονται με τη σύμβαση και την επιστολή της 27ης Ιανουαρίου 1989 και έλλειψη νομιμότητας της εκθέσεως της ιατρικής επιτροπής). Οι εναγόμενες επικρίνουν την εν λόγω έκθεση ως αναιτιολόγητη, καθ' ότι δεν προσκομίζει επαρκή επιχειρήματα προς στήριξη των πορισμάτων της, αντιφάσκει προς τις προηγούμενες ιατρικές εκθέσεις επί της εξεταζομένης περιπτώσεως και δεν περιέχει καμμία αναφορά στις ενδείξεις τις οποίες χρησιμοποίησε η ιατρική επιτροπή για να ορίσει ποσοστό διαρκούς αναπηρίας 100 %.

25. Ο δεύτερος ισχυρισμός των οποίων προβάλλουν υπό μορφήν ενστάσεως οι εναγόμενες αφορά δηλαδή τη νομιμότητα της εκθέσεως της ιατρικής επιτροπής. Η έκθεση περιβάλλεται τη μορφή κοινοτικής διοικητικής πράξεως. Τίθεται, επομένως, το ερώτημα αν το Δικαστήριο έχει αρμοδιότητα να κρίνει παρεμπιπτόντως τη νομιμότητα μιας τέτοιας πράξεως στο πλαίσιο δίκης κινηθείσης βάσει του άρθρου 181 της Συνθήκης, η οποία αφορά ζητήματα ιδιωτικού δικαίου. Αν η απάντηση είναι καταφατική, πρέπει, έπειτα, να διευκρινιστεί τι αποτελέσματα μπορεί να έχει η απόφαση με την

οποία ασκείται μια τέτοια αρμοδιότητα, ως προς το κύρος της αμφισβητουμένης διοικητικής πράξεως, και αν η εκδιδομένη αυτή δικαστική απόφαση είναι δεσμευτική erga omnes ή inter partes.

Κατά την άποψή μου, το Δικαστήριο ασφαλώς και είναι αρμόδιο να κρίνει παρεμπιπτόντως μια κοινοτική διοικητική πράξη στο πλαίσιο δίκης βάσει του άρθρου 181 της Συνθήκης. Προς αυτή την κατεύθυνση συνηγορεί ο θεμελιώδης κανόνας του άρθρου 177, που διαλαμβάνει περί της προδικαστικής παραπομπής στο Δικαστήριο προς επίλυση ζητήματος που ανακύπτει «επί του κύρους και της ερμηνείας των πράξεων των οργάνων της Κοινότητας» και εγείρεται ενώπιόν του από το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο. Το άρθρο 181 και η ρήτρα διαιτησίας που στηρίζεται σ' αυτό παρεκκλίνουν από τον γενικό περί δικαιοδοσίας κανόνα του άρθρου 183, μεταθέτοντας το φυσικό πλαίσιο διεξαγωγής της δίκης, η οποία ανατίθεται έτσι στον κοινοτικό δικαστή. Θα ήταν λογικώς ανακόλουθο, στην περίπτωση αυτή, να αναλαμβάνει αυτός την εκδίκαση της διαφοράς διαθέτοντας ήσσονες ερμηνευτικές εξουσίες απ' όσες θα είχε αν αρμόδιος προς εκδίκαση της διαφοράς ήταν ο εθνικός δικαστής.

Δεύτερον, δεν πρέπει να λησμονείται το πώς, καθ' όσον ενδιαφέρει εδώ, η κοινοτική έννομη τάξη κατανέμει τις αρμοδιότητες μεταξύ Δικαστηρίου και Πρωτοδικείου. Η αρμοδιότητα την οποία διαθέτει το Δικαστήριο προς παρεμπίπτουσα κρίση τέτοιων περιπτώσεων είναι διαφορετική — εννοείται — από εκείνην του Πρωτοδικείου. Άλλη είναι η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία του άρθρου 181 και άλλη η ενδεχόμενη προσφυγή ακυρώσεως που ενδέχεται να ασκηθεί κατά της ίδιας πράξεως ενώπιον του Πρωτοδικείου.

Πρόκειται για δύο διαφορετικές μορφές ελέγχου της νομιμότητας της αμφισβητουμένης πράξεως. Πράγμα που εξηγεί και τα όρια της ενέργειας της αποφάσεως την οποία εκδίδει το Δικαστήριο βάσει του άρθρου 181 περί του κύρους της διοικητικής πράξεως. Η παρεμπίπτουσα εξέταση της αμφισβητουμένης πράξεως, η οποία είναι αναγκαία για να μπορέσει το Δικαστήριο να επιλύσει μια αστική διαφορά, έχει ισχύ δεδικασμένου μόνο μεταξύ των διαδίκων της διαδικασίας του άρθρου 181. Διαφορετικά, θα προσεβάλλετο η αρχή ότι αρμόδιο να κρίνει τέτοια ζητήματα με ενέργεια erga omnes είναι το Πρωτοδικείο, αλλά και το ίδιο το Δικαστήριο, κατόπιν προσβολής της αποφάσεως του πρωτοβαθμίου κοινοτικού δικαστή [5], με αποτέλεσμα να πλήττεται το δικαίωμα προσβάσεως σε δύο βαθμούς δικαιοδοσίας. Ας προστεθεί ότι, αν γινόταν δεκτή διαφορετική λύση, θα επλήττετο και η λειτουργία του άρθρου 173, που αποκλείει την άσκηση προσφυγής μετά την πάροδο της δίμηνης δικονομικής προθεσμίας [6]. Όσα ελέχθησαν παραπάνω αντανακλώνται και σε άλλες διατάξεις της Συνθήκης, όπως στη διάταξη του άρθρου 184, που — όπως γίνεται αντιληπτή από τη νομολογία του Δικαστηρίου — δεν θα ήταν, ούτως ή άλλως, εφαρμοστέα στην παρούσα περίπτωση. Η διάταξη αυτή επιτρέπει, πράγματι, να προβληθεί ένσταση ελλείψεως νομιμότητας μιας πράξεως γενικής ισχύος στο πλαίσιο διαφοράς εκκρεμούς ενώπιον κοινοτικού δικαστηρίου.

5 — Εξαιρούνται, φυσικά, οι περιπτώσεις μεταβιβάσεως αρμοδιότητας από το Πρωτοδικείο στο Δικαστήριο βάσει του άρθρου 47 του Οργανισμού του Δικαστηρίου.

6 — Ή της προθεσμίας των άρθρων 90 και 91 του ΚΥΚ, σε περίπτωση πράξεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 179 της Συνθήκης.

Η κοινοτική διοικητική πράξη, που ενδεχομένως αποδοκιμάζεται με την παρεμπίπτουσα κρίση, πρέπει, επομένως, να θεωρηθεί παράνομη μόνο στις σχέσεις τις οποίες έχουν υποβάλει οι διάδικοι στην κρίση του Δικαστηρίου. Αντιθέτως, η πράξη διατηρεί αναλλοίωτο το κύρος και την ενέργειά της έναντι του κύκλου των λοιπών υποκειμένων που είναι αποδέκτες της.

26. Βάσει των προεκτεθέντων, καταρρίπτεται το πρώτο επιχείρημα που προβάλλουν οι εναγόμενες με τον παρόντα ισχυρισμό. Η διάκριση που γίνεται στο άρθρο 5 της συμβάσεως μεταξύ ιατρικών και νομικών διαφορών, η οποία λαμβάνει υπόψη τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου [7], δεν βρίσκει πρακτική εφαρμογή στην καταλογιζόμενη εν προκειμένω στην Επιτροπή συμπεριφορά, ότι δηλαδή δεν ετήρησε τις διατάξεις της συμβάσεως και της επιστολής της 27ης Ιανουαρίου 1989. Όπως είδαμε, πράγματι, ανωτέρω, η μη τήρηση τέτοιων συμφωνιών δεν πρέπει να καταλογιστεί, πραγματικώς και νομικώς, στην Επιτροπή.

27. Ομοίως αβάσιμος πρέπει να κριθεί ο άλλος αμυντικός ισχυρισμός των εναγομένων, οι οποίες, παραβλέποντας τη διάκριση μεταξύ των δύο ειδών διαφορών, που διατυπώνεται στο άρθρο 5 της συμβάσεως και έχει αντληθεί από τη νομολογία, ζητούν, ουσιαστικά, από το Δικαστήριο να ελέγξει τη γνωμοδότηση της ιατρικής επιτροπής, την οποία θεωρεί ανεπαρκώς αιτιολογημένη. Όπως έχει διευκρινίσει σχετικώς η προπαρατεθείσα νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου, η έλλειψη ή η λογική ασυνέπεια της αιτιολογίας μπορεί να ελεγχθεί μόνο στην περίπτωση που η πράξη αποδεικνύεται αντιφατική ή ακατάλληλη να καταδείξει την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ παθήσεως και επαγγελματικής αναπηρίας. Στην παρούσα περίπτωση, η υποβληθείσα από την ιατρική επιτροπή έκθεση δεν στοιχειοθετεί ασφαλώς έλλειψη αιτιολογίας ή λογική ασυνέπεια και δεν μπορεί να θεωρηθεί πλημμελής. Αντιθέτως, είναι πλήρως αιτιολογημένη και δικαιολογεί, παραθέτοντας έξι επεξηγηματικά σημεία, το πόρισμα στο οποίο κατέληξε η ιατρική επιτροπή.

28. Υπάρχει, έπειτα, η παρατήρηση των εναγομένων ότι η ιατρική επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τη γνωμάτευση που είχαν διατυπώσει προηγουμένως ο Δρ Dalem και ο καθηγητής Bartsch, καθώς και το πόρισμα το οποίο υπέβαλε ο καθηγητής Brochard, διαφωνώντας προς τη γνωμοδότηση που εξέδωσε στη συνέχεια η ιατρική επιτροπή. Η αιτίαση αυτή θέτει εκ νέου, στην ουσία, με άλλα λόγια, το ζήτημα της ελλείψεως αιτιολογίας. Στην ιατρική επιτροπή εναπόκειται, σύμφωνα με όσα έχει διευκρινίσει η νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου [8], να αποφασίσει, αν το κρίνει σκόπιμο, να αναφερθεί σε προηγούμενες ιατρικές γνωματεύσεις. Καθ' όσον ενδιαφέρει εδώ, η έκθεση της ιατρικής επιτροπής προκύπτει επαρκώς αιτιολογημένη, η ίδια δε η παρουσία του καθηγητή Brochard στην επιτροπή των πραγματογνωμόνων συνηγορεί υπέρ της απόψεως ότι η γνωμοδότηση, εκδοθείσα, όπως ελέχθη, κατά πλειοψηφία, έλαβε αναμφιβόλως υπόψη τις διάφορες απόψεις τις οποίες είχαν υποστηρίξει

7 — Προαναφερθείσες αποφάσεις του Δικαστηρίου Morbelli κατά Επιτροπής, Suss κατά Επιτροπής, Biedermann κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου, και αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1992, υπόθεση T-165/89, Plug κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. II-367), και της 23ης Μαρτίου 1993, υπόθεση T-43/89 RV, Gill κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. II-303).

8 — Βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις του Δικαστηρίου Biedermann κατά Ελεγκτικού Συνεδρίου, και του Πρωτοδικείου Gill κατά Επιτροπής.

σχετικά με την παρούσα περίπτωση ο καθηγητής Brochard, προηγουμένως δε ο Δρ Dalem και ο καθηγητής Bartsch.

29. Οι εναγόμενες, θίγουν, τέλος, το πρόβλημα του υπολογισμού του ποσοστού αναπηρίας, το οποίο η ιατρική επιτροπή καθόρισε σε 100 %. Υποστηρίζουν ότι η ιατρική επιτροπή δεν δικαιολόγησε κατά νόμον αυτό το ποσοστό αναπηρίας. Η ενάγουσα, από την πλευρά της, επισημαίνει ότι η ολική αναπηρία είχε ήδη διαπιστωθεί, η δε προσφυγή στη διαδικασία του άρθρου 73 του ΚΥΚ είχε ως μόνο σκοπό τον προσδιορισμό της επαγγελματικής ή μη προελεύσεως της παθήσεως.

Οι παρατηρήσεις της ενάγουσας είναι βάσιμες. Όταν καταφεύγει στη διαδικασία του άρθρου 73 του ΚΥΚ, η ΑΔΑ δύναται, αν το κρίνει σκόπιμο, να χρησιμοποιήσει στοιχεία εκτιμήσεως που έχουν ήδη εδραιωθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 78 περί διαπιστώσεως της αναπηρίας. Η φερομένη ανεξαρτησία των δύο διαδικασιών, την οποία επικαλούνται οι εναγόμενες, λειτουργεί, κατά τη γνώμη μου, κατά τρόπο όλως διαφορετικό απ' ό,τι ισχυρίζονται. Η ιατρική επιτροπή δεν έχει την υποχρέωση, αλλ' απλώς την ευχέρεια, να λάβει υπόψη και να θεωρήσει οριστικά τα πορίσματα στα οποία έχει καταλήξει η άλλη διαδικασία, χρησιμοποιώντας, κατά διακριτική ευχέρεια, στοιχεία και εκτιμήσεις που ενδεχομένως προκύπτουν από τη διαδικασία εκείνη. Έτσι πρέπει να γίνει αντιληπτή, κατά τη γνώμη μου, η διάταξη του άρθρου 25 της ρυθμίσεως [9].

Θα ήθελα να προσθέσω άλλη μία παρατήρηση. Ούτε το άρθρο 73, παράγραφος 2, στοιχείο β', του ΚΥΚ, ούτε το άρθρο 12, παράγραφος 1, της εκτελεστικής του ρυθμίσεως παραπέμπει, οσάκις αναφέρεται στην ολική αναπηρία, στα ποσοστά που ορίζονται στον συνημμένο στην εν λόγω ρύθμιση πίνακα. Ποσοστά αναπηρίας, κατά τους κανόνες του ΚΥΚ, χρησιμοποιούνται, αντιθέτως, για τον προσδιορισμό του ποσοστού μερικής αναπηρίας. Στην περίπτωση του L., επρόκειτο για ολική αναπηρία και, επομένως, οι δείκτες που προβλέπονται στον πίνακα δεν έπρεπε να ληφθούν υπόψη.

30. Επικουρικώς, οι εναγόμενες αντιτάσσουν στην αγωγή τον ισχυρισμό ότι η αποζημίωση καθορίστηκε πέραν του ορίου του 100 %, που είναι το ανώτατο επιτρεπόμενο όριο, όπως προκύπτει από το τελευταίο εδάφιο του προμνησθέντος πίνακα. Η ενάγουσα, από την πλευρά της, ισχυρίζεται ότι η αποζημίωση αναπηρίας βάσει του άρθρου 12 είναι ανεξάρτητη από εκείνη που περιγράφεται στο άρθρο 14 της εκτελεστικής ρυθμίσεως. Ο καθορισμός της συνολικής αναπηρίας σε ποσοστό 130 % επιτρέπεται, επομένως, από την ισχύουσα ρύθμιση.

Για να επιλυθεί το αμφισβητούμενο εδώ ζήτημα, πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να προσδιοριστεί η ακριβής έννοια του τελευταίου εδαφίου του πίνακα. Το εδάφιο αυτό αναφέρεται μεν ρητά στη δυνατότητα σωρεύσεως *αναπηριών*, τηρεί όμως σιγή όσον αφορά τις αποζημιώσεις που οφείλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 14 [10].

9 — Υπέρ αυτής της κατευθύνσεως συνηγορούν και οι αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιανουαρίου 1981, υπόθεση 731/79, Β. κατά Κοινοβουλίου (Συλλογή 1981, σ. 107), και της 12ης Ιανουαρίου 1983, υπόθεση 257/81, Κ. κατά Συμβουλίου (Συλλογή 1983, σ. 1).

10 — Το Δικαστήριο άλλωστε έχει ήδη εκφρασθεί υπέρ της δυνατότητας σωρεύσεως των παροχών του άρθρου 73 και εκείνων του άρθρου 78 του ΚΥΚ, με την προπαρατεθείσα απόφαση Β. κατά Κοινοβουλίου. Το ίδιο έχει πράξει και το Πρωτοδικείο, με την προπαρατεθείσα απόφαση Plug κατά Επιτροπής.

Επομένως, σύμφωνα με τη βούληση του νομοθέτη, οι δύο αποζημιώσεις διατηρούν την ανεξαρτησία τους και δύνανται να σωρευθούν, ακόμη και αν το συνολικό τους ύψος υπερβαίνει το όριο του 100 %. Οι δύο αποζημιώσεις δύνανται να σωρευθούν, διότι έχουν διαφορετικές και μη ασυμβίβαστες λειτουργίες, εφόσον σκοπό έχουν να αντισταθμίσουν διαφορετικής φύσεως βλάβες.

Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, το τελευταίο εδάφιο του προμνησθέντος πίνακα μνημονεύει μόνο την περίπτωση σωρεύσεως πλειόνων ποσοστών μερικής αναπηρίας. Το εν λόγω εδάφιο πρέπει, επομένως, να συναρτάται μόνο προς την περίπτωση του άρθρου 73, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του ΚΥΚ, και της αντίστοιχης διατάξεως του άρθρου 12, παράγραφος 2, της σχετικής εκτελεστικής ρυθμίσεως. Η παρούσα περίπτωση, όμως, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 73, παράγραφος 2, στοιχείο β', του ΚΥΚ και του άρθρου 12, παράγραφος 1, της ρυθμίσεως.

Πρέπει, επομένως, να κριθούν βάσιμοι οι ισχυρισμοί της Επιτροπής περί κατάφωρης προσβολής της αρχής της ισότητας, η οποία θα επήρχετο αν ο υπάλληλος, ο οποίος υπέστη ολική αναπηρία και βλάβες, για τις οποίες χωρεί καταβολή πρόσθετης αποζημιώσεως, υπολογιζόμενη κατά τη διάταξη του άρθρου 14 της ρυθμίσεως, ετύγχανε, στην πράξη, της ίδιας μεταχειρίσεως με έναν υπάλληλο ο οποίος πλήττεται μόνον από ολική αναπηρία.

31. Για τους προεκτεθέντες λόγους, οι ενστάσεις τις οποίες προέβαλαν οι εναγόμενες στην απαίτηση της ενάγουσας περί πληρωμής των ποσών τα οποία έχει καταβάλει η ίδια στον L. πρέπει να απορριφθούν in toto και πρέπει να αναγνωρισθεί το δικαίωμα της Επιτροπής να λάβει τα συνομολογηθέντα βάσει της συμβάσεως ποσά.

32. Πρέπει να κριθεί τώρα το επικουρικό αίτημα περί τόκων. Αυτοί πρέπει να υπολογισθούν, σύμφωνα με το άρθρο 1153 του βελγικού Αστικού Κώδικα, επί του οφειλομένου ως άνω ποσού, με το νόμιμο επιτόκιο, που πρέπει να προσδιορισθεί σύμφωνα με τη βελγική νομοθεσία, και αφότου η Van Breda έλαβε την από 6 Μαΐου 1994 επιστολή της Επιτροπής. Η επιστολή αυτή συνιστά, όντως, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου [11], την απαιτούμενη κατά το παραπάνω άρθρο 1153 όχληση.

V — Επί των δικαστικών εξόδων

33. Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, στα δικαστικά έξοδα καταδικάζεται ο ηττηθείς διάδικος. Προτείνω, επομένως, να καταδικασθούν οι εναγόμενες στα δικαστικά έξοδα.

11 — Βλ. σχετικώς απόφαση της 1ης Ιουνίου 1995, υπόθεση C-42/94, Heidemij Advies κατά Κοινοβουλίου (Συλλογή 1995, σ. I-1417).

VI — Προτάσεις

34. Βάσει όσων ανέπτυξα ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο:

— να υποχρεώσει τις εναγόμενες να καταβάλουν το ποσόν των 25 794 194 BFR·

— να υποχρεώσει περαιτέρω τις εναγόμενες να καταβάλουν τόκους υπερημερίας, υπολογιζομένους βάσει του βελγικού νομίμου επιτοκίου, αφότου η Van Breda έλαβε την από 6 Μαΐου 1994 επιστολή της Επιτροπής·

— να καταδικάσει τις εναγόμενες στα δικαστικά έξοδα.